

Lund den 18 januari 2016

Mål nr. 160-16

Förvaltningsrätten i Malmö

Yttrande över Malmö högskolas skrivelse i målet

Som jag anført i mitt överklagande blev jag av valberedningen vid Fakulteten för kultur och samhälle föreslagen som extern ledamot tillika ordförande i fakultetsstyrelsen. Fakultetens högsta chef, dekanen, gick dock in och ändrade förslaget. Det ledde till att jag ströks från valberedningens lista. Det är detta ändringsbeslut som jag överklagat.

Jag har i överklagandet beskrivit omständigheterna kring beslutet samt dokumenterat, enligt min mening konklusivt, att detta stred mot Malmö högskolas interna regelverk. Hänvisningarna till bilagor nedan är till bilagorna i överklagandet.

Malmö högskola har i en skrivelse från 2016-01-07 (internt diarienummer LED 2016/2), efter att man gjort bedömningen att mitt överklagande kommit in i tid, överlämnat ärendet till förvaltningsrätten i vanlig ordning.

Högskolan yrkar dock i samband med överlämnandet att överklagandet avvisas:

”Enligt högskolans uppfattning vad detta inte att anse som ett formellt beslut beträffande vem som skulle föreslås till fakultetsstyrelsen ordförande. Redan på denna grund yrkar högskolan att förvaltningsrätten avvisar överklagandet.”

Vidare:

”Av 12 kap högskoleförordningen framgår vilka beslut som är överklagbara. Även om ovanstående ställningstagande från dekan är att anse som ett formellt beslut är detta inte överklagbart enligt högskoleförordningen.”

Jag vill mot bakgrund av dessa invändningar framföra nedanstående synpunkter.

Frågan om det i dekanens fall rör sig om ett beslut eller bara ett ”ställningstagande”.

Av bilaga 1 framgår att valberedningen ursprungligen föreslog mig som styrelseordförande. Av bilaga 2 framgår att valberedningens förslag dessutom var enhälligt. Detta förslag skulle sedan anställda vid fakulteten rösta om. Eftersom valberedningen har fått förtroendet att ta fram ett förslag ligger det i sakens natur att det är detta förslag som anställda sedan väljer att lägga sin röst på. Att anställda hade valt att rösta på någon annan vore ett underkännande av valberedningen. Inget har såvitt jag vet framkommit som skulle tyda på att valberedningen inte skulle åtnjuta anställdas förtroende. Om valberedningen fått som den velat hade jag alltså blivit styrelseordförande vid fakulteten.

I bilaga 2 framgår att valberedningen på grund av dekanens ingripande tvingades utesluta mig. Så här skriver valberedningens ordförande: ”Faktum kvarstår: vi föreslog enhälligt dig som ordförande. Nu

har vi tvingats lägga ett annat förslag.” Valberedningen hade enligt regelverket inte behövt beakta, än mindre känna sig bundna av, ett ”ställningstagande” från dekanen (se bilaga 5 och 6 med utdrag ur regelverket). Effekten av detta tvingande dekaningripande var, enligt ovan, att jag inte blev ordförande. Genom dekanens intervention kan jag inte åtnjuta de fördelar som ordförandeskapet hade inneburit i form av ett betydande inflytande och en hög ställning inom fakulteten.

Slutsatsen måste bli att dekanens ingripande innebar ett beslut och inte bara ett ställningstagande, ett beslut som dessutom på ett högst påtagligt sätt gick mig emot.

Frågan om dekanens beslut är överklagbart

Jag vill i detta sammanhang hänvisa till 3 § förvaltningslagen:

”3 § Om en annan lag eller en förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från denna lag, gäller den bestämmelsen.

Bestämmelserna om överklagande i denna lag tillämpas dock alltid om det behövs för att tillgodose rätten till domstolsprövning av civila rättigheter eller skyldigheter enligt artikel 6.1 i den europeiska konventionen den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Lag (2006:306).”

Jag menar att ärendet gäller mina civila rättigheter, varför bestämmelserna om överklagande i förvaltningslagen ska tillämpas. Jag övergår till att förklara varför ärendet gäller mina civila rättigheter.

Det är allmänt känt att det sedan en tid tillbaka finns en omfattande konflikt vid Malmö högskola som gäller frågan hur högskolan bäst ska styras. Ska högskolan styras av chefer i linje eller ska den snarare styras av lärarna och forskarna själva? Den senare möjligheten är den som avses med ”kollegial styrning”. Konflikten står förenklat uttryckt mellan cheferna som vill ha linjestyrning och lärarna och forskarna som vill ha kollegial styrning.

Vid ett möte i högskolestyrelsen den 2015-06-01 beslutades det i denna anda om en revidering av styrmodellen vid högskolan (besluts punkt 62). Styrelsen uppdrog åt rektor att ”inrätta och upphäva erforderliga styrdokument för att säkerställa ändamålsenlig styrning av Malmö högskola”. En projektgrupp vid högskolan har arbetat med frågan om återkollegialisering och lagt fram en detaljerad analys av situationen.

Alla som är insatta vet att anledningen till att valberedningen ville ha mig som ordförande var att jag är känd inom högskolevärlden som förespråkare av kollegial styrning och akademisk frihet generellt. 2012 var med om att grunda organisationen, numera stiftelsen, Academic Rights Watch, en oberoende ”watchdog” som bevakar den akademiska friheten i Sverige. Detta sker genom publiceringar på vår hemsida www.academicrightswatch.se. Sajten har tusentals besökare varje månad och flera inlägg har tagit upp bristande akademisk frihet vid Malmö högskola.

Ett inlägg som beskriver bakgrunden till det aktuella ärendet och dokumenterar det som sagts ovan om konflikten i Malmö finns här: <http://academicrightswatch.se/?p=1882>.

Det mest uppmärksammade inlägget om Malmö högskola rörde fallet med en lektor som blev uppsagd efter att han inom ramen för sin forskning kritiserat svensk mångfaldspolitik (<http://academicrightswatch.se/?m=201507>). Kritiken fick stor spridning i sociala medier och

resulterade i att jag 2015-09-02 intervjuades i Malmös lokaltidning (<http://www.e-pages.dk/limhamn/254/>, se sid. 16). Så här citerades jag där:

”- [lektorn] har, som vi uppfattat situationen, bestraffats med uppsägning enbart därför att han hyser en annan uppfattning om svensk mångfaldspolitik än den som anses fin på Malmö högskola. Det är oacceptabelt från akademisk synpunkt. Vi tar ingen ställning i mångfaldsfrågan utan försvarar rätten att ha en egen uppfattning i frågan.”

Jag menar att det är mot denna bakgrund man måste se dekanens ändringsbeslut. Dekanen, en av cheferna, ville inte ha mig som extern medlem i styrelsen, än mindre som ordförande, därför att jag förespråkar kollegialitet och akademisk frihet samt möjligen även för att jag kritiserat högskolan i media. Att blockera valet av mig blev nu så viktigt att alla medel var tillåtna, inklusive att överträda myndighetens interna regelverk.

Som framgår av överklagandet har högskolan inte kunna prestera någon alternativ förklaring till varför dekanen skulle vilja utesluta mig från ordförandeposten. Det finns såvitt jag känner till t.ex. inga formella krav på en ordförande som jag inte skulle uppfylla.

Ett beslut som innebär att jag diskvalificeras som ny styrelseordförande har fattats av en statlig chef enbart på grund av mina yttranden och åsikter i en för högskolan och samhället i stort aktuell problematik. Dekanens beslut innebär alltså ett ingrepp i mina civila rättigheter, närmare bestämt min yttrande- och åsiktsfrihet, som skyddas i 2 kap regeringsformen samt artikel 10 i Europakonventionen.

Då dekanens beslut innebär ett ingrepp i de civila rättigheterna ska bestämmelserna i förvaltningslagen tillämpas. Föreskrifterna i högskoleförordningen är, i motsats till vad Malmö högskolas företrädare hävdar, inte relevanta i sammanhanget.

Enligt rättspraxis är ett beslut överklagbart enligt bestämmelserna i förvaltningslagen väsentligen om det på ett konkret sätt gått den klagande emot. Då effekten av dekanens beslut är att direkt förhindra mig från att bli styrelseordförande för en fakultet vid ett lärosäte av stor regional betydelse är detta villkor uppfyllt.

Var dekanens ingripande rättsligt tillåtet?

För att en statlig myndighet ska kunna ingripa mot en person enbart på grund av dennes åsikter och yttranden måste enligt Europakonventionen vissa villkor vara uppfyllda. Ingreppet måste vara dels föreskrivet i lag (”prescribed by law”), dels nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. Det senare villkoret innebär att ingreppet inte får vara oproportionerligt mot syftet, dvs. ha karaktären av ”överkill”. Syftet måste slutligen vara ett av de legitima syften som räknas upp i artikel 10.

Europadomstolen har behandlat flera liknande fall, t.ex. *Wille v. Liechtenstein* (1999) och *Otto v. Germany* (2005). Det förra gällde en domare som efter sina offentliga uttalanden i en aktuell fråga av Prinsen av Liechtenstein inte längre tilläts ha en högre politisk post. Europadomstolen såg ingreppet som “a reprimand for the previous exercise by the applicant of his right to freedom of expression and, moreover, had a chilling effect on the exercise by the applicant of his freedom of expression, as it was likely to discourage him from making statements of that kind in the future”.

På samma sätt kan man se dekanens ingrepp i det aktuella ärendet som en reprimand som utdelas därför att jag tidigare utövat min yttrande- och åsiktsfrihet på ett sätt som dekanen ogillar. Ingreppet

har vidare en hämmande ("chilling") effekt på mitt framtida utövande av dessa friheter. Om mitt offentliga engagemang för den akademiska friheten inom ramen för Academic Rights Watch gör att jag utestängs från framtida statliga uppdrag är det knappast något som uppmuntrar mig till fortsatta yttranden, utan det motsatta är fallet.

Det ska nämnas att Europadomstolen i olika avgöranden framhållit betydelsen av den akademiska friheten i ett demokratiskt samhälle (t.ex. *Sorguç v. Turkey*, 2009) mot bakgrund av Europarådets rekommendation 10943 (2006) samt Unescos rekommendation för personal inom högre utbildning (1997). Europadomstolen har även betonat vikten för demokratin av att det finns ideella organisationer ("watchdogs") som bevakar centrala rättigheter (*Vides Aizsardzibas Klubs v. Latvia*, 2004). Att bevaka den akademiska friheten på det sätt som vi gör är alltså någonting som Europadomstolen rimligen skulle uppskatta. Det kan inte råda något tvivel om att vår sak är legitim och att det finns stöd för denna på hög europeisk nivå. Ett ytterligare konkret tecken på detta är det positiva gensvar som vi fått från Europarådets generaldirektör för demokrati (<http://academicrightswatch.se/?p=877>).

Allt tyder med andra ord på att dekanens agerande inte var nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. Tvärtom är det nödvändigt i ett demokratiskt samhälle att staten inte ingriper mot en företrädare för akademisk frihet.

I det aktuella fallet är det hur som helst uppenbart att redan kravet att ett ingrepp i yttrande- och åsiktsfriheten ska vara föreskrivet i lag inte är uppfyllt. Som jag har dokumenterat i överklagandet gick dekanen emot det interna regelverket när hon ändrade valberedningens beslut.

Högskolans förvaltningschef har, vilket jag också redogjort för i överklagandet, argumenterat att dekanens beslut trots allt var regelkonformt. Enligt förvaltningschefen ska regelverkets skrivning att dekanens uppgift i sammanhanget är att informera rektor om valberednings förslag förstås som att valberedningen i själva verket ska fatta beslut om förslaget "i samråd med" dekanen (bilaga 3).

Europadomstolen har emellertid i sin rättspraxis kring artikel 10 kommit fram till att det inte är tillåtet att omtolka regler på detta sätt (*Gaweda v. Poland*, 2002). En myndighets eller domstols tolkning av en rättsregel måste enligt Europadomstolen vara förutsägbar utifrån den faktiska skrivningen. Det är uppenbart att detta krav på förutsägbarhet inte uppfylls av förvaltningschefens tolkning.

Då kravet att ett ingrepp i yttrande- och åsiktsfriheten måste vara föreskrivet i lag inte är uppfyllt rör det sig alltså i dekanens fall om ett otillåtet ingrepp i mina civila rättigheter.

På dessa grunder yrkar jag att Malmö högskolas invändningar mot mitt överklagande lämnas utan beaktande och att mitt överklagande gillas. Dekanens beslut att blockera mig som styrelseordförande bör nu upphävas.

Bästa hälsningar

Professor Erik J Olsson